

PERMASALAHAN TUNTUTAN HARTA SEPENCARIAN DALAM PEMBAHAGIAN HARTA PUSAKA

The Issues of Jointly Acquired Property Claims in the Division of Estate

Mohamad Ali Roshidi Ahmadⁱ

ⁱ Jabatan Perakaunan dan Kewangan, Fakulti Pengurusan dan Ekonomi,
 Universiti Pendidikan Sultan Idris,
 35900 Tanjong Malim, roshidi@fpe.upsi.edu.my

Abstrak	Abstract
<p>Undang-undang Keluarga Islam semua negeri di Malaysia telah mengiktiraf tuntutan harta sepencarian. Harta sepencarian hanya boleh dituntut oleh pasangan sahaja, sama ada suami ataupun isteri. Harta sepencarian boleh dituntut dalam tiga keadaan, iaitu dengan sebab berlakunya perceraian, poligami atau kematian. Walaupun peruntukan undang-undang telah ada, tetapi masih terdapat banyak kekeliruan terhadap proses tuntutan selepas kematian. Terutama dari aspek jenis harta yang boleh dituntut sebagai harta sepencarian, kaedah pembuktian tahap sumbangan oleh seseorang terhadap pemerolehan harta, siapa yang layak membuat tuntutan, kadar bahagian harta yang boleh dituntut, cara pembahagian harta, prosedur tuntutan dan sebagainya. Kertaskerja ini hanya akan membincangkan mengenai isu-isu dan masalah-masalah yang dihadapi dalam proses tuntutan harta sepencarian oleh seorang pasangan sebelum tuntutan pembahagian harta pusaka dibuat.</p> <p>Kata kunci: Harta sepencarian, kaedah pembahagian, pembahagian harta pusaka</p>	<p>Islamic Family Law of all states in Malaysia has recognized jointly acquired property claims. Jointly acquired property can only be claimed by the couple, whether husband or wife. Jointly acquired property can be claimed in three circumstances, namely by reason of divorce, polygamy or death. Although there are legal provisions, there is still a lot of confusion about the claim process after death. Especially from the aspect of the type of property that can be claimed as a jointly acquired property, the method of proving the level of contribution by a person to the acquisition of property, who is eligible to make a claim, the rate of share of property that can be claimed, the method of division of property, claim procedure and so on. This paper will only discuss the issues and problems encountered in the process of claiming jointly acquired property by a spouse before the claim of division of estate is made.</p> <p>Keywords: Jointly acquired property, method of division, division of estate</p>

PENGENALAN

Tuntutan harta sepencarian selepas kematian mesti dibuat sebelum pembahagian harta pusaka dan selepas ditunaikan semua perbelanjaan pengurusan jenazah serta telah melunaskan segala hutang dan wasiat si mati. Harta sepencarian merupakan hak eksklusif yang boleh dituntut oleh isteri mahupun suami, bukan sahaja selepas berlaku perceraian, atau ketika suami hendak berpoligami, tetapi juga selepas kematian salah seorang daripada mereka (Badariah Hasbullah dan Md Yazid Ahmad, 2015). Tuntutan harta sepencarian selepas kematian kini kian popular, namun merumitkan kerana ia melibatkan harta pusaka dan memerlukan kerjasama daripada semua ahli waris yang berhak (Miszairi Sitiris dan Akmal Hidayah Halim, 2010). Tuntutan harta sepencarian boleh dibuat kepada Mahkamah Tinggi Syariah oleh pasangan semasa tuntutan poligami, selepas penceraian atau selepas kematian pihak pasangannya.

Bagi tuntutan harta sepencarian selepas kematian, iaitu berkaitan dengan pembahagian harta pusaka, meskipun tiada peruntukan undang-undang khusus, namun terdapat beberapa negeri yang mengeluarkan fatwa harus membuat tuntutan tersebut selepas kematian salah seorang pasangan. Umpamanya, Jawatankuasa Fatwa Negeri Selangor pada 18 April 2005 telah memutuskan seperti berikut:

1. Harta sepencarian selepas kematian salah satu pihak dalam perkahwinan di negeri Selangor boleh dibahagikan kepada suami atau isteri sebelum difaraidkan termasuk selepas dilepaskan tanggungan simati.
2. Pembahagian harta sepencarian tersebut hendaklah diberikan mengikut takat sumbangan sama ada secara langsung atau tidak langsung dari kedua-dua belah pihak.
3. Persetujuan pembahagian hendaklah dibuat melalui perintah mahkamah.

TAKRIF HARTA SEPENCARIAN

Harta sepencarian ialah sebarang harta yang telah diperolehi bersama oleh pasangan suami isteri secara langsung atau tidak langsung dalam tempoh perkahwinan berkuatkuasa. Harta sepencarian termasuklah harta alih atau harta tak alih yang dihasilkan atas perkongsian bersama dalam tempoh perkahwinan (Zaleha Kamaruddin, 2009). Dalam Enakmen Undang-undang Keluarga Islam (Kedah Darulaman) 2008, Seksyen 2(1) menyatakan "harta sepencarian ertinya harta yang diperolehi bersama oleh suami isteri semasa

perkahwinan berkuat kuasa mengikut syarat-syarat yang ditentukan oleh hukum syarak”.

Dalam kes Piah bt Said lwn Che Lah bin Awang (1983), 3 JH 220, hakim telah mendefinisikan harta sepencarian sebagai “harta yang diperoleh bersama semasa suami isteri itu hidup bersama dan berusaha sama ada kedua-dua mereka sama-sama bekerja dalam bidang yang sama atau dalam bidang yang berlainan dan sama ada secara rasmi atau tidak rasmi sama ada dibahagikan tugas atau tidak”. Manakala dalam kes Yang Chik lwn Abdul Jamal (1985), 6 JH 146, hakim menyatakan bahawa “harta sepencarian ialah harta yang diperoleh semasa dalam perkahwinan dengan masing-masing suami isteri sama-sama menyumbang tenaga atau wang ringgit untuk mendapatkan harta”.

Berdasarkan kepada Seksyen 122 Enakmen Undang-undang Keluarga Islam (Kedah Darulaman) 2008, berkenaan dengan kuasa mahkamah memerintah pembahagian harta sepencarian, dapat disimpulkan bahawa harta sepencarian adalah harta yang terhasil sama ada dengan usaha bersama antara suami isteri atau salah seorang pihak sahaja dalam suatu perkahwinan yang sah mengikut undang-undang. Jika diperincikan, mana-mana harta yang terhasil sebelum daripada tarikh perkahwinan, dalam perkahwinan yang tidak sah mengikut undang-undang atau selepas dari tarikh perceraian adalah tidak dianggap sebagai harta sepencarian. Begitu juga harta yang diperoleh dalam tempoh perkahwinan tetapi dengan cara perwarisan, hibah atau wasiat adalah milik individu tersebut. Namun begitu, mana-mana harta yang diperoleh sebelum perkahwinan atau diperoleh dalam suatu tempoh perkahwinan yang sah secara warisan, hibah ataupun wasiat, tetapi harta itu berkembang dengan usaha mereka bersama atau usaha perseorangan pasangan yang lain, maka harta tersebut juga boleh dianggap sebagai harta sepencarian (Zainul Rijal Abu Bakar dan Nurhidayah Muhd Hashim, 2008).

Manakala Jabatan Bantuan Guaman telah mentakrifkan harta sepencarian sebagai suatu harta, sama ada harta alih atau tak alih, yang diperoleh bersama oleh suami isteri semasa perkahwinan berkuat kuasa mengikut syarat-syarat yang ditentukan oleh Hukum Syarak. Harta itu juga termasuklah harta yang diperoleh sebelum mereka berkahwin tetapi telah dimajukan atau ditingkatkan nilainya dalam masa perkahwinan hasil usaha bersama atau sumbangan bersama mereka.

HARTA YANG BOLEH DITUNTUT SEBAGAI HARTA SEPENCARIAN

Umumnya, tidak ada perbincangan secara jelas tentang jenis-jenis harta yang boleh dituntut sebagai harta sepencarian di dalam kitab-kitab fikah. Ini adalah kerana harta sepencarian sebenarnya berasal daripada adat Melayu sahaja, yang mana adat ini diterima pakai oleh Ulama' dan pihak berkuasa agama di Malaysia dan telah termaktub di dalam Akta dan Enakmen Undang-undang Keluarga Islam Negeri-negeri (Md Yazid Ahmad, Ahmad Muhammad Husni dan Noor Lizza Mohamed Said, 2014; Ibrahim Lembut, 2007).

Sebarang harta, sama ada harta alih atau harta tak alih sebenarnya boleh dituntut sebagai harta sepencarian, seperti rumah kediaman, bangunan komersil, tanah, wang pampasan tanah, kenderaan, barang kemas, peralatan dan perkakasan rumah dan wang dalam akaun simpanan (Mohd Radzuan Ibrahim, 2006). Walau bagaimanapun, terdapat beberapa jenis harta yang telah diputuskan oleh pihak Mahkamah Syariah atau diputuskan oleh Jawatankuasa Fatwa negeri-negeri bukan dikira sebagai harta sepencarian, tetapi dikategorikan sebagai harta pusaka. Antaranya ialah simpanan dalam Kumpulan Wang Simpanan Pekerja, wang pampasan takaful dan saham syarikat serta faedahnya (Miszairi Sitoris dan Akmal Hidayah Halim, 2010). Manakala, wang pencen dan wang gratuiti yang pada amalannya dibayar kepada orang-orang tanggungan si mati tidak dianggap sebagai harta pusaka (Mohd Radzuan Ibrahim, 2006).

HARTA SEPENCARIAN DALAM PEMBAHAGIAN HARTA PUSAKA

Di dalam setiap Enakmen atau Akta Undang-undang Keluarga Islam negeri-negeri di Malaysia, ada diperuntukkan dibenarkan hak harta sepencarian bagi pasangan suami isteri. Dalam Enakmen Undang-undang Keluarga Islam (Kedah Darulaman) 2008, Seksyen 122, kuasa diberikan kepada mahkamah untuk memerintah pembahagian harta sepencarian, menyatakan secara jelas bahawa:

- (1) Mahkamah adalah mempunyai kuasa apabila membenarkan lafaz talak atau apabila membuat suatu perintah perceraian untuk memerintah supaya apa-apa aset yang diperolehi oleh pihak-pihak itu dalam masa perkahwinan dengan usaha mereka bersama dibahagi antara mereka atau supaya mana-mana aset yang diperolehi oleh pihak-pihak itu dalam masa perkahwinan dengan usaha mereka bersama dibahagikan antara mereka atau supaya mana-mana aset itu dijual dan hasil jualan itu dibahagi antara pihak-pihak itu.

- (2) Pada menjalankan kuasa yang diberikan oleh Subseksyen (1), mahkamah hendaklah mengambil perhatian tentang:
  - (a) takat sumbangan-sumbangan yang telah dibuat oleh tiap-tiap satu pihak dalam bentuk wang, harta, atau kerja bagi memperoleh aset-aset itu;
  - (b) apa-apa hutang yang terhutang oleh salah satu pihak yang telah dilakukan bagi manfaat bersama mereka;
  - (c) keperluan-keperluan anak-anak yang belum dewasa dari perkahwinan itu, jika ada, dan tertakluk kepada pertimbangan-pertimbangan itu, mahkamah hendaklah membuat pembahagian yang sama banyak.

- (3) Mahkamah adalah mempunyai kuasa, apabila membenarkan lafaz talaq atau apabila membuat perintah perceraian, memerintah supaya apa-apa aset yang diperoleh dalam masa perkahwinan dengan usaha tunggal satu pihak kepada perkahwinan itu dibahagi antara mereka atau supaya aset itu dijual dan hasil jualan itu dibahagi antara mereka atau supaya mana-mana aset itu dijual dan hasil jualan itu dibahagi antara pihak-pihak itu.

- (4) Pada menjalankan kuasa yang diberi oleh Subseksyen (3), mahkamah hendaklah memberi perhatian kepada:
  - (a) Takat sumbangan-sumbangan yang telah dibuat oleh pihak yang tidak memperoleh aset itu, kepada kebajikan keluarga dengan memelihara rumah tangga atau menjaga keluarga.
  - (b) Keperluan-keperluan anak-anak yang belum dewasa dari perkahwinan itu, jika ada, dan tertakluk kepada pertimbangan-pertimbangan itu, mahkamah boleh membahagikan aset-aset itu atau hasil jualan itu mengikut apa-apa kadar yang difikirkannya munasabah, tetapi walau bagaimanapun, pihak yang telah memperoleh aset-aset itu dengan usahanya hendaklah menerima suatu kadar yang lebih besar.

Peruntukkan secara khusus mengenai tuntutan harta sepencarian selepas kematian tidak termaktub secara jelas dalam mana-mana Undang-undang Keluarga Islam di Malaysia. Sebaliknya ia terkandung dalam Arahan Amalan No. 5 Tahun 2003 Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia (JKSM) yang menyatakan bahawa “masa membuat tuntutan harta sepencarian dibolehkan samada semasa tuntutan perceraian atau selepas perceraian ataupun selepas

kematian mana-mana pihak. Mahkamah dalam hal ini boleh menerima mana-mana tuntutan harta sepencarian yang dibuat selepas kematian mana-mana pihak dalam tuntutan tersebut dan rujukan hendaklah dibuat kepada mana-mana kes yang telah diputuskan oleh Mahkamah yang lebih tinggi”.

Bagi menguatkan lagi kedudukan tuntutan harta sepencarian selepas kematian, terdapat beberapa buah negeri yang telah mengeluarkan fatwa mengharuskan membuat tuntutan tersebut selepas kematian salah seorang pasangan. Antaranya fatwa yang dikeluarkan oleh Jawatankuasa Fatwa Negeri Selangor bertarikh 18 April 2005 ialah:

1. Harta sepencarian selepas kematian salah satu pihak dalam perkahwinan di negeri Selangor boleh dibahagikan kepada suami dan isteri sebelum difaraidkan, termasuk selepas dilepaskan tanggungan si mati.
2. Pembahagian harta sepencarian tersebut hendaklah diberikan mengikut takat sumbangan sama ada secara langsung atau tidak langsung dari kedua-dua belah pihak.
3. Persetujuan pembahagian hendaklah dibuat melalui perintah mahkamah.

Persidangan Jemaah Ulama’ Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan pada 18 Ogos 2002 telah membincangkan mengenai fatwa berkaitan tuntutan harta sepencarian dan memutuskan perkara berikut:

1. Tuntutan harta sepencarian oleh pewaris pasangan (isteri) yang telah meninggal seperti anak-anak atau pewaris lain yang menuntut dari suami, adalah boleh, sama ada tuntutan ini disebabkan perceraian atau kematian.
2. Jumlah tuntutan untuk hak harta ini oleh si mati atau pewarisnya adalah bergantung kepada keputusan Mahkamah Syariah.
3. Jumlah tuntutan untuk hak harta ini oleh simati atau pewarisnya adalah bergantung kepada keputusan Mahkamah Syariah.

Berdasarkan keputusan-keputusan ini, didapati bahawa majlis-majlis fatwa negeri di Malaysia telah mengiktiraf status harta sepencarian dan ia boleh dibahagikan jika syarat-syaratnya telah dipenuhi. Oleh kerana fatwa berkaitan isu ini telah diwartakan secara rasmi dan dikeluarkan berdasarkan perintah diraja, maka Mahkamah Syariah di Malaysia telah mengiktirafnya dan melaksanakannya dalam kes-kes perbicaraan di mahkamah.

HAK UNTUK MENUNTUT HARTA SEPENCARIAN

Waris atau orang yang berhak menuntut harta sepencarian selepas kematian adalah pasangan kepada si mati yang masih hidup, kerana harta itu adalah hak mereka berdua. Seperti dalam kes Bunga binti Ibrahim lwn Ila @ Zila bt Abdullah dan lain-lain (1999), 9 JH 198, di mana dalam kes ini isteri yang telah kematian suami telah menuntut pembahagian terhadap harta yang telah dikumpulkan sepanjang tempoh perkahwinannya sebagai harta sepencarian. Mahkamah telah memutuskan bahawa harta tersebut adalah harta sepencarian dan isteri berhak mendapat haknya. Mahkamah Tinggi Syariah Pulau Pinang dalam kes Habsah bt Saad lwn Surianata Baharom dan Saari Samad (2004), 17 JH 83, juga telah membenarkan isteri menuntut haknya ke atas harta sepencarian yang terkumpul sepanjang tempoh perkahwinannya dengan suaminya. Keputusan yang sama juga diputuskan dalam kes Hajjah Saudah lwn Hanafi Hj Daud dan lain-lain (1990), 8 JH 66, di mana isteri yang kematian suami dibenarkan untuk menuntut haknya untuk mendapatkan harta sepencarian yang terkumpul sepanjang tempoh perkahwinan mereka.

PERMASALAHAN TUNTUTAN HARTA SEPENCARIAN DALAM PEMBAHAGIAN HARTA PUSAKA

Peruntukkan khusus berkaitan tuntutan harta sepencarian selepas kematian tidak dinyatakan secara jelas dalam mana-mana undang-undang Keluarga Islam negeri-negeri di Malaysia. Namun, ianya ada terkandung dalam Arahan Amalan No. 5 Tahun 2003 JKSM yang menyatakan bahawa “masa membuat tuntutan harta sepencarian dibolehkan samada semasa tuntutan perceraian atau selepas perceraian ataupun selepas kematian mana-mana pihak”. Tanpa peruntukkan khusus di dalam undang-undang maka timbul beberapa masalah dalam membuat tuntutan harta sepencarian selepas berlaku kematian.

Prosedur Tuntutan Harta Sepencarian Selepas Kematian

Tuntutan harta sepencarian selepas kematian boleh dituntut oleh pasangan yang masih hidup, sama ada suami ataupun isteri. Tuntutan boleh dibuat di Mahkamah Tinggi Syariah berdasarkan Arahan Amalan No. 2 Tahun 2002 JKSM. Arahan Amalan No. 6 Tahun 2003 JKSM pula menjelaskan bahawa tuntutan mesti dibuat di Mahkamah di mana pihak penuntut itu tinggal (Ibrahim Lembut, 2007: Miszairi Siritis dan Akmal Hidayah Halim, 2010: Abdul Hamid Mohammad, 2014). Tuntutan harta sepencarian selepas kematian akan ditunjukkan kepada ahli waris yang berhak terhadap harta pusaka si mati. Sekiranya tiada waris lain yang berhak, maka tuntutan akan ditunjukkan kepada Baitulmal negeri kerana ia merupakan waris terakhir (Miszairi Siritis dan Akmal Hidayah Halim, 2010).

Menurut Mualimin Mochammad Sahid dan Setiyawan Gunardi (2019), langkah-langkah tuntutan ke atas harta ini adalah seperti berikut:

1. Harta sepencarian ini boleh dituntut oleh suami atau isteri.
2. Proses tuntutan harta ini mesti dibuat di mahkamah syariah negeri setempat.
3. Mahkamah syariah mempunyai keputusan ke atas perintah membahagi harta sepencarian ini setelah berlaku putusannya ikatan perkahwinan, sama ada perceraian atau kematian.
4. Mahkamah memberi penjelasan kepada pasangan mengenai tentang beberapa perkara sebelum memutuskan pembahagian harta sepencarian dengan kadar tertentu untuk suami atau isteri mengikut bahagian masing-masing.
5. Pihak yang menuntut harta sepencarian perlu mengesahkan kesahihan ikatan perkahwinannya dan telah didaftarkan di jabatan agama setempat sebagaimana ditetapkan dalam undang-undang keluarga Islam negeri.
6. Pihak yang menuntut harta sepencarian hendaklah mengemukakan bukti atau dokumen yang menunjukkan kewujudan harta yang dituntut semasa tempoh perkahwinan.
7. Pihak yang menuntut harta sepencarian mestilah membawa bukti (dokumen sokongan) atas sumbangannya untuk memperolehi harta tersebut, dan membawa dua orang saksi, iaitu dua lelaki atau seorang lelaki dan dua wanita, bagi merekodkan maklumat yang disertai dengan sumpah.

Melalui perbicaraan yang dijalankan, hakim akan memberikan keputusan perbicaraan berserta penghujahan beliau terhadap keputusan yang dibuat. Seterusnya, mahkamah akan mengeluarkan surat perintah terhadap keputusan yang telah dibuat. Setelah keputusan dibuat, jika pihak yang kena tuntutan tidak berpuas hati dengan keputusan yang diberikan, beliau mempunyai tempoh 14 hari untuk membuat rayuan di Mahkamah Rayuan Syariah (Miszairi Sitiris dan Akmal Hidayah Halim, 2010).

Penentuan Takat Sumbangan Perolehan Harta Sepencarian

Tuntutan biasanya oleh isteri atau bekas isteri yang melibatkan sumbangan mereka sepanjang tempoh perkahwinan sama ada secara langsung atau secara tidak langsung. Sumbangan secara tidak langsung misalnya membantu urusan rumah tangga, dan sumbangan secara langsung seperti isteri mengeluarkan modal terutamanya dalam bentuk kewangan untuk mendapatkan sesuatu harta dalam tempoh perkahwinan (Md Yazid Ahmad, 2010). Seksyen 122(4)(a), Enakmen Undang-undang Keluarga Islam (Kedah

Darulaman) 2008, memperuntukkan “pada menjalankan kuasa yang diberi oleh subseksyen (3), mahkamah hendaklah memberi perhatian kepada takat sumbangan-sumbangan yang telah dibuat oleh pihak yang tidak memperolehi aset itu, kepada kebajikan keluarga dengan memelihara rumahtangga atau menjaga keluarga”.

Berdasarkan peruntukan itu, pembahagian harta sepencarian ini adalah didasarkan kepada takat sumbangan yang telah diberikan oleh suami isteri sepanjang tempoh perkahwinan mereka, sama ada sumbangan secara langsung atau secara tidak langsung. Sumbangan secara langsung secara amnya merujuk kepada sumbangan dalam bentuk kewangan mahupun usaha yang diberikan oleh suami isteri yang disumbangkan secara langsung untuk memperolehi harta tersebut. Manakala sumbangan secara tidak langsung merujuk kepada apa-apa tugas yang dilaksanakan oleh pasangan dalam kehidupan harian mereka, termasuklah kerja-kerja surirumah, sumbangan idea, dorongan serta keselesaan yang dikecapi oleh mereka sehingga membolehkan pasangan bekerja dan mengumpul harta (Zaini Yusnita Mat Jusoh, 2016).

Kebanyakan kes tuntutan harta sepencarian dibuat oleh pihak isteri. Maka, akan berlaku pertikaian dalam pembahagian harta sepencarian apabila sesuatu harta itu diperolehi semata-mata oleh usaha pihak suami sahaja (Norliah Ibrahim, 2007). Malah sumbangan tidak langsung pihak isteri juga sering dipertikaikan oleh pihak suami (Zaini Yusnita Mat Jusoh, 2016). Walaupun berlaku pertikaian ini, mahkamah tetap akan mengambilkira takat sumbangan yang telah diberikan pihak isteri. Hal ni dapat dilihat dalam kes Boto’ bt Taha lwn Jaafar Muhamad (1984), 5 JH 61, di mana mahkamah memutuskan “memang betul bahawa pihak menuntut tidak mengambil bahagian secara langsung dalam perniagaan ikan pihak kena tuntutan, akan tetapi kesediaannya berdampingan dengan pihak kena tuntutan adalah menghasilkan ketenangan fikiran yang membolehkannya berniaga dengan berkesan. Sesungguhnya ia telah menyebut dalam keterangannya bahawa pihak menuntut bersamanya dalam perjalanannya disebabkan kesunyian jika ia tidak berbuat demikian. Oleh itu, adalah nyata perkahwinan mereka dan apa yang mereka berbuat semasa perkahwinan yang menjadikan harta-harta itu harta sepencarian”.

Pengaruh isteri yang mampu membantu suami mencapai kejayaan dalam perniagaan atau pekerjaan yang membolehkan suami mengumpul harta sepanjang perkahwinan juga dianggap sebagai sumbangan tidak langsung isteri (Norliah Ibrahim, 2007). Prinsip ini dapat dilihat dalam kes Tengku Anum Zaharah lwn Dato’ Dr. Hussein (1980), 3 JH 125. Tuntutan isteri

terhadap harta sepencarian telah dinafikan oleh suami atas alasan tiada apa-apa sumbangan yang telah diberikan oleh isteri untuk mendapatkan harta berkenaan, sama ada secara langsung ataupun tidak langsung. Walau bagaimanapun, mahkamah telah berpendapat bahawa isteri telah memberikan sumbangan tidak langsung dengan memberi sokongan kepada perniagaan suami serta menyebabkan suami mendapat gelaran Dato'. Gelaran yang diperolehi hasil dengan perkahwinan dengan keluarga Diraja ini telah menyebabkan suami mendapat kepercayaan orang ramai seterusnya berjaya mengembangkan perniagaannya.

Kadar Pembahagian Harta Sepencarian Selepas Kematian

Kadar pembahagian adalah bergantung kepada tahap sumbangan yang diberikan oleh pihak suami isteri sebagaimana yang dinyatakan dalam Seksyen 122(1) hingga Seksyen 122(4), Enakmen Undang-undang Keluarga Islam (Kedah Darulaman) 2008. Berdasarkan kes-kes yang telah diputuskan kadangkala pihak isteri akan mendapat bahagian $\frac{1}{3}$, atau $\frac{1}{2}$ dan kadangkala tidak mendapat apa-apa bahagian. Pihak mahkamah akan menentukan kadar pembahagian setelah mengambilkira pelbagai sumbangan yang telah dibuat oleh kedua-dua pihak. Mahkamah akan memutuskan sama ada pihak yang menuntut ada turut sama memberi sumbangan dalam bentuk deposit atau membayar ansuran pembelian sesuatu harta atau sama-sama mengusahakan suatu harta seperti tanah, maka bolehlah dianggap bahawa pihak yang menuntut telah memberi sumbangan secara langsung dan berhak mendapat satu per dua bahagian (Miszairi Sitiris dan Akmal Hidayah Halim, 2010).

Daripada kes-kes mahkamah yang telah diputuskan jelas menunjukkan mahkamah secara terperinci menilai tahap sumbangan pihak yang menuntut sebelum keputusan pembahagian dibuat. Umpamanya dalam kes Hajjah Saudah lwn Hanafi Hj. Daud dan Lain-lain (1991), 8 JH 66, plaintif telah bersama-sama mengusahakan tanah-tanah yang dituntut. Maka, mahkamah memutuskan bahawa plaintif berhak mendapat satu per dua daripada tanah-tanah tersebut. Seterusnya, kes Tengku Anun Zaharah lwn Dato Dr. Hussein (1980), 3 JH 125, yang mana mahkamah menganggap bahawa isteri telah memberikan sumbangan yang besar walaupun tidak secara langsung memandangkan isteri adalah berketurunan raja yang memudahkan suami mendapat gelaran Dato'. Ini secara tidak langsung membantu meningkatkan dan mengembangkan perniagaan suami yang mendapat kepercayaan orang ramai. Daripada itu, mahkamah memutuskan yang isteri berhak mendapat setengah daripada harta sepencarian.

Terdapat keadaan di mana pihak yang menuntut hanya mendapat satu per tiga sahaja daripada harta sepencarian, dalam keadaan hanya memberi sumbangan secara tidak langsung. Banyak kes yang dibicarakan yang menunjukkan pembahagian pada kadar 1/3 terhadap nilai harta yang diperolehi dalam perkahwinan. Contohnya, kes Norhayati Yusoff lwn Ahmad Shah bin Ahmad Tabrani (2008), 27 JH 49, pihak yang merayu telah membuat rayuan kepada Mahkamah Rayuan Syariah Negeri Kelantan kerana tidak berpuas hati dengan perintah pembahagian 1/4 yang dikeluarkan oleh Mahkamah Tinggi Syariah Kota Bharu terhadap sebuah rumah teres dua tingkat di Kuala Lumpur. Pihak yang merayu yang merupakan suri rumah telah mendakwa menyumbang secara tidak langsung terhadap pembelian dan penjagaan rumah tersebut yang dijadikan rumah kelamin mereka. Mahkamah Rayuan Syariah sebulat suara membenarkan permohonan isteri dan memerintahkan pembahagian 1/3 daripada nilai rumah tersebut. Pembahagian ini adalah berdasarkan kepada sumbangan tidak langsung yang diberikan oleh isteri dalam menjaga dan menguruskan rumah tersebut. Di samping itu, terdapat banyak kes mahkamah yang mana pihak yang menuntut diberikan 1/3 daripada harta sepencarian. Contohnya, kes Bunga binti Ibrahim lwn Ila @ Zila binti Abdullah dan Lain-lain (1994), 9 JH 198; kes Habsah binti Saad lwn Surianata Baharom dan Saari Samad (2004), 17 JH 83; Serimah lwn Muhammad Hakimi (2001), 14 JH 47; Sharifah Sapoyah lwn Wan Alwi (1988), 6 JH 259, dan lain-lain.

Di samping itu terdapat kadar melebihi 1/2 yang boleh dibenarkan oleh mahkamah. Pertimbangan perlu dibuat terhadap kekerapan dan jumlah sumbangan yang telah dibuat oleh pihak yang menuntut. Mahkamah boleh membuat pembahagian secara peratusan seperti 20 peratus, 30 peratus, 40 peratus, 50 peratus, 60 peratus atau 70 peratus dan sebagainya, bergantung kepada tahap sumbangan yang difikirkan adil serta wajar mengikut pertimbangan mahkamah. Dalam kes Noraishah binti Ahmad lwn Omar bin Jusoh dan 6 yang lain (2008), 26 JH 97, isteri telah memohon kepada mahkamah agar 70% dari harta atau nilai harta yang disenaraikan dalam aset si mati dikurniakan kepada beliau sebagai harta sepencarian dan 30% difaraidkan kepada waris-waris yang berhak. Isteri telah berhujah bahawa beliau sedang menguruskan aset dan menanggung liabiliti harta pusaka dan hutang-hutang si mati. Isteri juga telah membuat beberapa pinjaman untuk kemudahan dan keselesaan si mati ketika hayatnya. Mahkamah setelah mendengar hujah dan persetujuan defendan-defendan, telah membenarkan permohonan isteri dengan memerintahkan 70% daripada harta-harta si mati diberikan kepada isteri dan 30% diserahkan kepada untuk difaraidkan kepada waris-waris yang berhak.

KESIMPULAN

Tuntutan harta sepencarian selepas kematian boleh dituntut oleh pasangan yang masih hidup berpandukan kepada Arahan Amalan No. 5 Tahun 2003 JKSM serta fatwa-fatwa yang telah diwartakan oleh sesetengah negeri, kerana tiada peruntukan undang-undang khusus mengenainya. Namun, dengan ketiadaan peruntukan undang-undang khusus mengenainya telah menyebabkan timbulnya beberapa isu dan masalah berkaitan dengan proses tuntutan. Isu-isu ini perlu diambil serius oleh pihak berkuasa kerana ia melibatkan harta pusaka dan pertikaian antara ahli waris sekiranya tidak diselesaikan mengikut landasan syarak yang benar. Kes-kes mahkamah terdahulu juga menunjukkan bahawa keputusannya adalah berbeza-beza, bergantung kepada kekuatan bukti yang dikemukakan di mahkamah. Mahkamah boleh memerintahkan pihak yang menuntut diberikan bahagian pada kadar yang ditentukan oleh mahkamah, sama ada $\frac{1}{5}$, atau $\frac{1}{4}$, atau $\frac{1}{3}$, atau $\frac{1}{2}$, atau satu kadar yang lebih tinggi, atau pihak yang menuntut tidak mendapat apa-apa bahagian.

RUJUKAN

Abdul Hamid Mohammad. Penambahbaikan Dalam Pelaksanaan Undang-undang Harta Pusaka Islam di Malaysia. Kertas kerja Seminar Undang-Undang Pentadbiran Harta Pusaka Islam Malaysia 2014. Institut Latihan Islam (ILIM), Bangi, Selangor, 15 – 16 Oktober 2014.

Arahan Amalan No. 2 Tahun 2002 JKSM.

Arahan Amalan No. 5 Tahun 2003 JKSM

Badriah Hasbullah dan Md Yazid Ahmad. Sorotan Literatur Berhubung Hak Waris Terhadap Harta Sepencarian Selepas Kematian. Dlm Prosiding Kolokium Antarabangsa Siswazah Pengajian Islam (KASPI) 2015. UKM Bangi, 14 – 21, 2015.

Enakmen Undang-undang Keluarga Islam (Kedah Darulaman) 2008.

Ibrahim Lembut. Kaedah dan Keseragaman Pembahagian Harta Sepencarian Dalam Harta Pusaka. Dlm. Konvensyen Perwarisan Harta Islam 2007. Kuala Lumpur, 10 -12 Julai 2007.

Md Yazid Ahmad. Isu-isu Harta Sepencarian di Malaysia. Prosiding Seminar Undang-undang Keluarga Islam dan Isu-isu Semasa. Fakulti Pengajian Islam, UKM, 21 Mac 2010.

Md Yazid Ahmad, Ahmad Muhammad Husni dan Noor Lizza Mohamed Said. Pembahagian Harta Sepencarian Dalam Poligami Menurut Undang-undang Keluarga Islam. Dlm Md Yazid Ahmad, Anwar Fakhri Omar dan Mohammad Zaini Yahya. *Isu Syariah dan Undang-undang*, 92 – 106, Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia, 2014.

Miszairi Sitaris dan Akmal Hidayah Halim. Tuntutan Harta Sepencarian dalam Kes Kematian. *Makalah Kanun*, 26 – 46, 2010.

Mualimin Mochammad Sahid dan Setiyawan Gunardi. Konsep Uruf dan Masalah Sebagai Sumber Rujukan: Kajian Status Harta Sepencarian Dalam Perundangan Islam Di Malaysia. Dlm. Seminar Serantau Pengajian Tinggi Islam (SeIPTI) 2019. UNISSA, Brunei, 272 – 290, 2019.

Mohd Radzuan Ibrahim. Munakahat: *Undang-undang dan Prosedur*. Ampang, Selangor: DRI Publishing House, 2006.

Norliah Ibrahim. Masalah Tuntutan Harta Sepencarian. Dalam Najibah Mohd Zain et al, *Siri Perkembangan Undang-undang di Malaysia: Undang-undang Keluarga (Islam)*, Jld. 14. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2007.

Zaini Yusnita Mat Jusoh. Isu-isu Terhadap Harta Sepencarian di Bawah Enakmen Undang-undang Keluarga Islam Negeri Selangor (2003). Dlm. Seminar Antarabangsa Akidah, Dakwah dan Syariah 2016 (IRSYAD2016). Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor, 123 – 132, 2016.

Zainul Rijjal dan Nurhidayah Muhd Hashim. *Isu-Isu Syariah Di Malaysia Siri 1*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia, 2008.

Zaleha Kamaruddin. Hukum Harta Sepencarian Dari Sudut Pandangan Wanita Peneroka Felda. Dlm. Akmal Hidayah Halim et al. *Undang-undang Harta dan Amanah*. Kuala Lumpur: Pusat Undang-undang M. Hashim, 2009.

Penafian

Pandangan yang dinyatakan dalam artikel ini adalah pandangan penulis. Jurnal Pengurusan dan Penyelidikan Fatwa tidak akan bertanggungjawab atas apa-apa kerugian, kerosakan atau lain-lain liabiliti yang disebabkan oleh / timbul daripada penggunaan kandungan artikel ini.